№ 14 Յունվարի 28 Ուրբաթ **1883** Յունվարի 28 Ուրբաթ № 14

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կէս տարվանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

„ՄՇԱԿ"

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆԵՐԿԱՅ **1883** ԹՎԻՆ ՆՈՅՆ ԴԻՐՔՈՎ

ԵՒ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄԱՅՈՎ.

I. ՏԵԼԵԳՐԱՖԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետօն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 ռուբլ, վեց ամսվայ 6 ռուբլ, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 ռուբլ:
ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպէկ:
ՀԱՍՑԷՆ. *Тифлисъ, редакція «Мшакъ».*

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Մեր գործիչները: Նամակ Բաքուից: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր:— ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ:— ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խաչագողի յիշատակարան:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԸ

—

Վերջին ժամանակը „Մշակին" հակառակ մամուլը դարձեալ զարթեցնելով կրօնական խնդիրը, չէ դադարում առանց այն էլ խոր քնի մէջ խումբող խեղճ հայ ամբոխի ականջներին նիրհեցնող օրօրներ կարկալ: Յայտնի ճռռմաբան պուբլիցիստները զէնք առած իրանց ձեռքը իրանց յատուկ միջնադարեան եզուիտական սոփեստութիւնը, աշխատում են նրանով թոզ փչել ազատութեան մթնոլորտի մէջ դեգերող թշուառ հայ հասարակութեան աչքերին:

Զարմանալի երեւյթ՝ մինչդեռ այսօր բոլոր ազգերի կենսական խնդիրները հիմնվում են ներկայ լուսաւորեալ դարու ուղղութեան վրա և ամենայն մի յարատե գոյութիւն ունենալ ցանկացող ազգի առաջնորդները ձգնում են զարթեցնել իրանց ազգի, իրանց հասարակութեան մէջ այդ դարի անհրաժեշտ պահանջներին բաւականութիւն տալու պարտականութեան զգացմունքները,—մեր հասարակական առաջնորդների, մեր այդպէս ասած ինտելլիգենցիայի մի ստուար մասը՝ նոր է սկսում զարթեցնել մեր մէջ միջին դարերի փտած գաղափարները: Ցգխութեան յատուկ կոպիտ յամառութեամբ արհամարհելով այն կենսական անհրաժեշտ խնդիրները, որոնց այս կամ այն տեսակ ուղղութիւն ստանալուց է խիստ կախված ներկայ ժամանակը,—այդ պատուելի հայ գործիչները իրանց կարճատես աչքերով կարողութիւն չունեն իրանց քթից հեռու բան տեսնել և այսօր նրանք հայ հասարակութեան բարեկեցութեան միջոցները լոկ նեղ կրօնական սֆերայի մէջ են որոնում: Կարդալով այդ գործիչների հողմային ցնդաբանական դատողութիւնները մարդ կամայ ակամայ ընկնում է մի տեսակ մտատանջութեան մէջ՝ թէ արդեօ՞ք խեղճ հայ հասարակութեան մինչև երբ է վիճակել ճակատագիրը կուրօրէն հետևել այդպիսիների ուղղութեան: Կրօն և թոյլ հոգեւորականութիւն. Տէր Աստուած, միթէ՞ հէնց սրանք են միայն որ պիտի մեզ հասցնեն երանելի և նախանձելի վիճակին, որոնց փէշերից այդչափ ջերմեռանդութեամբ բռնել են մեր գործիչները: Բաս այն խնդիրները, որոնք այսօր ամենայն մի ընդհանուր յառաջադիմութենից յետ չը մնալ ուզող հասարակութեան համար օրվայ կենսական անհրաժեշտ պահանջներ են դարձել, բաս երկրի անտեսական հարցերը, գիւղացիների դրութիւնը, ժողովրդի այն անդամների վիճակը, որոնք նոր նոր սկսել են անգութ հանգամանքների բերմունքով անջատվելով մեզանից կազմել մի առանձին, թշուառ, քաղցածութեան և սովի հալածանքներին ենթարկված դասակարգ, պրօլետարիատ կոչւումով: Ո՞ւմ պարտականութիւնն է այս բոլորի մասին մտածել, խորհել գրել և այդ բոլոր հասարակական դառն ցաւերի համար դեղեր որոնել, ո՞ւմ պարտականութիւնն է, եթէ ոչ մեր մտաւոր առաջնորդների, մեր մամուլի, մեր պուբլիցիստների. բայց ի՞նչ են անում սրանք, ինչո՞վ են զբաղված. այո՛, քամի ծեծելով, աղայամիտ խրատներ կարդալով կասկածելի բարոյականութիւն պաշտպանելով, նեղ կրօնական վարդապետութիւններ քարոզելով, որոնք ժողովրդի միտքը խաւարեցնելուց, նրա աչքերը շլացնելուց զատ, ուրիշ ոչինչ օգուտներ չեն կարող ունենալ և չունեն: Հայի ստամոքսը դատարկ է, նա հաց է ուզում, բայց մեր առաջնորդները նրան առաջարկում են աղօթք անել, աղօթք արա ասում են և դու կը լիանաս: Հայի միտքը խաւարով պատած է, նա լուսաւորութեան քաղց է զգում, բայց մեր լուսաւորները աշխատում են այդ քաղցը յագեցնել միստիկական քարոզներով:

Մեծ և աններելի բարոյական յանցանք է գործում հասարակական գործիչը երբ նա

ԽԱՉԱԳՈՂԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

—

Բ.

ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆ

Կարծեմ ընթերցողը ճանաչեց հայր Անտոնիոսին և նրա սարկաւագ երկաթասիրտ Ամբրոսիոսին:

Այն բոլոր սրբութիւնները, որ մենք վաճառում էինք Երուսաղէմի վանքի անունով, նրանցից և ոչ մէկը Պալեստինայի երկիրը տեսած չէր: Մենք ունէինք մեզ հետ ամէն տեսակ նիւթեր, որոնցից պատրաստում էինք հարկաւոր եղած իրեղէնները: Այդ աշխատութիւնները կատարում էինք մենք գիշերով, և այնպիսի խուլ անկիւններում, որ ոչ ոք մեր արհեստի մասին կասկած ունենալ չէր կարող: Ես սովորել էի շինել գեղեցիկ սադաֆէ խաչեր և ձիթապտուղի կորիզներից «տէր-ողորմեաններ»: Մեր արխիմինդրիտի խափչիկը գիտէր պատրաստել օրհնութեան թղթեր, և զարդարել նրանց զանազան խորհրդաւոր նկարներով: Այդ պարոնը, որ ճանապարհորդութեան ժամանակ կառապանի պաշտօն էր կատարում, իսկապէս արխիմինդրիտ չէր, նա նոյնպէս «խաչագող» էր. բայց երևի մայր-դեղին կաշին և դէմքի գծագրութիւնը փոքր ինչ արխիմինդրիտու նման լինելով, քաւոր Պետրոսը պահում էր իր մօտ իբրև մի ցոյց:

Ինքը քաւոր Պետրոսը գիտէր պատրաստել «քաւութեան պատառիկներ»: Այսպիսի պատառիկներ, ճշմարիտ է, պատրաստվում են Երուսաղէմի վանքում և միաբանութիւնը մի-մի հատ ընծայում է այն ուխտաւորներին, որոնք մի նշանաւոր քանակութեամբ նուէրներ էին տուած վանքի գանձարանին: Իսկ մերը բնականը չէր. մեր ունեցածը մեր ձեռագործն էր: Բայց այնքան ճշգութեամբ նմանեցրած էր բնականին, որ կարող էր գրաւել ամէն մի մոլեռանդի մտահաւատութիւնը: Այն սպիտակ կտաւի վրա տպված էին գոյնզգոյն ներկերով Փրկչի մարդեղութեան խորհրդի բոլոր նկարագիրները. Նրա ծնունդը, մկրտութիւնը, խաչելութիւնը, յարութիւնը և այլն: Բացի դրանցից, կային նրա վրա զանազան սուրբերի, հրեշտակների և հրեշտակապետների պատկերներ:

Մեր արհեստի ճիւղերից մէկն էր պատրաստել այդպիսի պատառիկներ: Կտաւը և ներկերը կարելի էր ամէն տեղ գտնել. իսկ փայտի վրա փորագրած պատկերները մեզ հետ ունէինք: Շատ գիշերներ անց էինք կացնում պատառիկներ, խաչեր, «տէր-ողորմեաններ», և այլ դրանց նման իրեղէններ պատրաստելով: Եւ այդ բոլորը Երուսաղէմի վանքի անունով վաճառելով, մեծ վաստակ էր բերում մեզ:

Այս րոպէիս էլ, այդ տողերը գրելու ժամանակ, սարսափում եմ ես, իմ մարմնի վրա դող է ընկնում, երբ մտաբերում եմ մեր կատարած չարագործութիւնները: Արդեօք, ո՞ր աստիճան բարոյապէս ընկած էինք մենք, ո՞րքան մեծ էր մեր մէջ անպատկառ անզգամութիւնը, որ համարձակվում էինք կրօնի, եկեղեցու սրբութիւնները մեր խաբեբայութիւնների, մեր շահասիրութեան առարկայ դարձնել…

Մենք ման էինք ածում մեզ հետ մի ամբողջ շարժական մագազին: Մեր սնդուկների մէջ կային ամէն տեսակ մթերքներ: Որտեղ որը շահ էր բերում, այն էինք վաճառում: Գնալով աւելի և աւելի ներս էինք մտնում Կայսրութեան հեռաւոր գաւառները, միշտ խույս տալով մեծ քաղաքներից: Այդ առանց պատճառի չէր: Ուր աւելի տիրում էր մտաւոր խաւարը, ուր ժողովուրդը դեռ գեղջկութեան մէջ էր, այնտեղ աւելի առատ էր լինում մեր հունձքը…

Խաբել, սուտ խօսել, կեղծաւորել, ամէն տեղ մի նոր կերպարանք տալ իրան,—այդ խարդախութիւնների մէջն էր մեր գործունէութիւնը: Մենք ունէինք մեզ հետ ամէն տեսակ պարագայք, ամէն տեսակ յարմարութիւններ, մի տեղ իրան ձևացնելու որպէս ասիացի վաճառական, միւս տեղ՝ որպէս կրօնաւոր, մի այլ տեղ հասարակ արհեստաւոր, և երբեմն մուրացկան, բժիշկ, կախարդ, ձեռնածու և այլն:

Խաչագողը անդադար պէտք է փոխէ իր կերպարանքը. նա միշտ մի և նոյն դերի մէջ մնալ չէ կարող: Ես ուրախ էի, որ բաւական վարժված էի այդ բոլորի մէջ և հպարտանում էի իմ ճարպիկութիւններով…: Քաւոր Պետրոսը գովում էր իմ յառաջադիմութիւնը, ասելով.—Մուրադ, զաւակս, դու խելացի տղայ ես, ամէն բան շատ շուտ սովորեցար…

Քիչ չէր պատահում, որ մեր ծուղակի մէջ ընկնում էին այնպիսի բարեպաշտ քրիստոնեաներ, որպիսիքը էին հարուստ կալուածատէրը և նրա միամիտ տիրուհին, որոնց պատկերները տեսանք նախընթաց գլխում: Բայց զարմանալին այն էր, թէ ինչպէս էր յաջողվում մեզ գտնել այդպիսիներին: Ահա ինչպէս.

Ամէն մի քաղաք կամ մեծ գիւղ մտնելուց յետոյ, քաւոր Պետրոսը ինձ իր հետ առնելով, կը գնայինք մի հիւրանոց: (Այդպիսի տեղերը յաճախում էինք հասարակ արհեստաւորի հագուստով:) Առհասարակ ընտրում էինք այնպիսի հիւրանոցներ, ուր յաճախում էր ժողովրդի ստոր, մի և նոյն ժամանակ անբարոյական մասը: Ուր ամէն տեսակ մարդկանց կարելի էր գտնել, սկսեալ փողոցային սրիկաներից, աւազակներից, մինչև խաղամոլներ, գրպանահատներ, մոլորրաներ և այլն: Այդ հասարակութիւնը գիտէ քաղաքի բոլոր գաղտնիքները: Առանց նպատակի չէր, որ քաւոր Պետրոսը ընտրում էր այդպիսի անառակ տեղեր: Կը տեսնէր մէկին գտաւ: (Նա իր նպատակներին յարմար մարդիկ գտնելու մեծ ընդունակութիւն ունէր:) Կը սկսէր նրա հետ ծանօթանալ, իր հաշուով խմցնել և թուղթ խաղալ: Թղթախաղի մէջ ոչ ոք քաւոր Պետրոսի հետ կարող էր մրցութիւն անել: Բայց այսպիսի դէպքերում, դիտմամբ միշտ տանուլ էր տալիս, որպէս զի իր նոր ծանօթին աւելի ևս մտերմացնէ իր հետ: Խաղը, խմելը տևում էր ամբողջ ժամեր: Այդ միջոցում նա կարողանում էր թափ տալ իր խաղակցի գըլխից այն գաղտնիքները, ինչ որ իրան պէտք էր: Դա կատարվում էր այնքան անզգալի կերպով, մինչ նրա խաղընկերը ոչինչ չէր նկատում:

Մի այսպիսի հիւրանոցի մէջ, փոքրիկ գաւառական քաղաքում, քաւոր Պետրոսը տեղեկացաւ մի պառաւ տիկնոջ գաղտնիքները: Հաղորդողը նոյն տիկնոջ ծերունի սպասաւորն էր, որ մանկութիւնից ծառայել էր նրա մօտ, բայց այժմ հասակում արտաքսված էր չափազանց արբեցութեան համար: Տիկինը այն պառաւներից մէկն էր, որ իրանց մանկութիւնը անց են կացնում զանազան զուարճութեանց փոթորիկների մէջ, իսկ գերեզմանին մօտենալու ժամանակ մտածում են առաքինի լինել: Նա ապրում էր իր կալուածներում, որոնց մէջ մի քանի հազար հոգի ճորտեր կային: Կալուածները գտնվում էին քաղաքից երկու հարիւր վերստ հեռաւորութեան վրա:

—Դա խիստ պարարտ որս է Երուսաղէմի արկղայի համար, ասաց քաւոր Պետրոսը և միւս օրը վաղ-առաւօտեան պատրաստվեցանք այնտեղ գնալու:

Քաւոր Պետրոսը շատ լաւ գիտէր, թէ ամէն մի տեղ գնալու համար ինչ տեսակ պատրաստութիւններ էին հարկաւոր, որպէս հմուտ զօրապետը խոյսին կշռում է, թէ այս ինչ բերդը գրաւելու համար որ կողմից կամ որքան թնդանօթներով պէտք է ռմբակոծել: Բայց այն առաւօտ այնքան շտապեց նա, որ մոռացաւ մի քանի անհրաժեշտ բաներ:

Ծածկված կառքը իր հինգ միագոյն ձիաներով թողեց քաղաքում. հրամայեց լծել մի ճանապարհորդական թեթև սայլակ երեք ձիաներով: Մեր սնդուկները մնացին նոյն հիւրանոցում, որտեղ իջևանել էինք: Արխիմինդրիտին մնաց այնտեղ մեր իրեղէնները պահելու համար: Մենք ճանապարհ

փոխանակ գուհէիկ ամբոխի կիսավայրենի զգացմունքները խախտելու, աշխատում է աւելի ու աւելի զարթեցնել այդ զգացմունքները: Բայց ցաւալի է, որ հայ գործիչների մի մասը այսօր հետևում են այդ գարշելի ուղղութեան և օգտվելով հայ հասարակութեան մեծամասնութեան տգիտութենից, հարստահարում են նրա միտքը, որպէս զի վերջ ի վերջոյ նա իրաւունք ունենայ ասելու թէ „ահա մենք հայ գործիչներս փայլում ենք ամբոխի յարգանքը, համակրութիւնը, պատիւը, ուրեմն յաղթութիւնը մերն է և ոչ ոք իրաւունք չունի մեզ արատաւորելու:“

Հայ ամբոխի համակրութիւնը վայելելը դժուար չէ. նա իբրև ասիական ժողովուրդ սիրում է շողոքորթութիւն, կեղծաւորութիւն, բայց դատապարտելի է այն մարդու, այն առաջնորդի գործունէութիւնը, որ փոխանակ այդ զզուելի յատկութիւնները արմատախիլ անելու, ձգտում է էլ աւելի ոյժ տալ նրանց: Այդպիսի առաջնորդները յայտնի բան է որ պիտի գուհէիկ մեծամասնութեան աչքում համակրելի լինեն, սակայն թող հասկանան նրանք, որ այդ կասկածելի համակրութիւնը երկար չի տևի և ապագայ սերունդը երբ կըմբռնի նրանց կեղծ գործունէութեան սխալները, մի իրաւացի զզուանքով կը յիշէ նրանց անունները: Այդպիսիների հասարակական ղեկավարութեան նկարագիրը մեր ապագայ պատմութեան մութ երեսների թիւը կարող է միայն աւելացնել: Թող ինչ կուզեն այժմ անեն, նրանց առջև միայն ներկայումն է գործունէութեան ընդարձակ դաշտը, իսկ մօտիկ ապագան արհամարհութեամբ կը հալածէ նրանց հրապարակից և իրաւունք չի տայ որ իրանց անուններով արատաւորեն մի ամբողջ հասարակութեան անունը լուսաւորված աշխարհի առաջ:

Իսկ մենք, որ նրանց դատապարտելի գործունէութեան վկաներն ենք ներկայումս, չենք կարող թաքցնել մեր խորին ցաւակցութիւնը հայ հասարակութեան մասին, որին վիճակված է այդպիսի գործիչներ ունենալ:

Շիրվանզադէ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

Յունվարի 1-ին

Իւրաքանչիւրը մեզանից, կարծեմ, համոզված է, որ ամեն մի ազգի անցեալը ուսումնասիրելու համար, պէտք է դիմել այդ ազգի պատմութեանը: Բայց, քննելով մի որ և իցէ պատմութիւն, ընթերցողը, անշուշտ, հարց է առաջարկում. «ինչպիսի մարդիկ և ինչպիսի հնարքներով կարողացան մտնել այդ խաւարի մէջ և այն ամենը, ինչ որ քօղի տակ էր, լոյս աշխարհ հանել:» Պատմաբանը, հետաքրքրողը զանազան միջոցների է դիմում և ահա այդ միջոցներից մէկն էլ հնախօսութիւնն է, հնութիւն ուսումնասիրելն է, գոնէ իմ կարծիքով: Այս կէտի վրա մենք էլ կանգ կառնենք: Հնութիւնը՝ ճշմարիտ որ թանգ է հնագէտի համար, բայց որքան առաւել է թանգ այն ազգի զաւակի համար, որին պատկանում է հնութիւնը. որքան են ազդում Անիի լուսանկարները հայի վրա. նա անկարող է լինում արտայայտել այն րոպէին իր զգացմունքը:

Հայաստանի զանազան տեղերում կան հնութիւններ, որոնցից շատերը, ժամանակի խիստ պահանջին չը կարողանալով դիմանալ մահվան են ենթարկված, իսկ մի քանիսները մնացել են մինչև մեր ժամանակները և, փոյթէ, դեռ չարունակեն, բայց այդպիսիներից շատերը, ազգի թանգարանները, չնորհիւ այն անձանց, որոնց յանձնած է հսկելու պարտականութիւնը, այժմս վախճանից հեռու չեն. ահա, դրանց շարքումն է և Տաթևի վանքը:

Առաջին անգամ ես եղել եմ այդ վանքում, չեմ յիշում, բայց մօտաւորապէս 1868 թւին, երկրորդ և երրորդ անգամ 1879 և 1882 թւին: Ինչ ահագին զանազանութիւն գտայ ես. այնտեղ, ուր ուխտաւորները իջևանում էին, այնտեղը որ զանազան սենեակների էր բաժանված, այս անգամ, միայն քարերի կոյտեր և քարուքանդ եղած որմեր տեսայ. առատահոս աղբիւրը մի օր կայ, միւս օրը ոչ. առաջուայ quasi—ուսումնարանը չը գիտեմ ինչպէս է եղել, որ հարիւրաւոր մայրեր ու հայրեր չէ զըրկել իրենց զաւակներից, թաղելով քարերի տակին. այն քարէ սիւնը, որի մասին պ. Րաֆֆին յիշում է, ճշմարիտ է կանգուն մնում է, բայց նորա կողքի սենեակներում կատարեալ անկարգութիւն է տիրում. սենեակներից մէկը արտաքնոց է դարձրած: Մայր եկեղեցու արևելեան կողմում մի քանդված սենեակի հետքը ճշմարիտ է մնում է… «զորն ասեմ կամ զորն խոստովանիմ:» Պատշգամը անմախանձելի դրութեան մէջ է և շատ չի անցնի, երբ մի որ և իցէ համարձակ, բայց դըժբաղդ, կը գլորվի խորխորատը, նա կը ոլանայ այն ուղղաձիգ ժայռով, որը ահ ու սարսափի մէջ է գցում այցելուին: Կենդանի է մնացել միայն զարբասի գլխի պայթված քարը, որը նմանապէս իր հետ ունի մահը, բայց իր երկար կախընկէցութեամբ մենակեացներին յոյս է տալիս, որ այդպէս կը մնայ: Մայր-եկեղեցին, որի հիմքը դրած է Քրիստոսի 72 աշակերտներից մէկը, իսկ այժմեան տեսքը տուած է Աշոտի ժամանակներում, ասում եմ, այդ հոյակապ շինութիւնը, որը դիմացել է Լանգ-Թէմուրի (Թամերլան) սոսկալի հրդեհին, այժմ կաթում է. ահա որ ստիճանի է հասել անկարգութիւնը Տաթևի վանքի մէջ. և այդ ամենի փոխարէն կանգնեցնում են կանգնեցնում մի շինութիւն նոր ուսումնարանի համար. մի խօսքով շատերն են քարուքանդ, քան թէ կենդանի մնացածները:

Այն վանքը, որը ոչ թէ միայն լոկ մենաստան, այլ և աստուածարանների աղբիւր ու գիտութեան շտեմարանն է եղել, այժմ, փառաւոր անցեալի հետ համեմատելով, ամայի կարելի է համարել: Մեզ կը պատասխանեն, թէ մեզ այդպէս են յանձնել, բայց միթէ զորանով կարելի է արդարանալ, միթէ մեր պարտքը չէ վերանորոգել քանդվածը և ինչ որ կործանվելու մօտ է առաջն առնել: Տաթևի վանքը, համարձակ կարելի է ասել, մեր հարուստ վանքերից մէկն է. միթէ նա իրաւունք չունի պահանջել իր արդիւնքի մի չնչին մասը, իր կեանքի անկմանը հակադրման համար: Միթէ դա արդարացի չէ. միթէ նոքա ուտել-խմելու համար են նշանակված, գոնէ այդ երևում է նոցա անտարբերութիւնից. միթէ նոքա չեն մտածում որ վանքի անկմանը նպաստելով, օգնում են, իրաւական տեսակէտից նայած, մի և նոյն ժամանակ, նորա կալուածքների ուրիշների ձեռքը անցնելուն. պատճառ որ վանք չը կայ, էլ հողը ումին է պատկանում: Բայց ո՞ւմն ենք ասում. արդեօք թողնում են առաջնորդի մօտ այնքան աւելորդ գումար, որ նա կարողանար գործ ածել վանքի վրա. դա էլ հարց է: Վճռողապէս չէ
կարելի ասել, որ քայքայման վիճակը ամբողջ
պէս մենակեացների վզին է ընկած: Էջմիածին
ստանալով զանազան վանքերի եկամուտները,
դեռ ոչ պարծենում է այդ աղբիւրների
սպառվելուն վրա: Ահա ինչն է սովորում
քաթող առնել ազգի սրբավայրերը, հնութ
ները, տապալել այդ բոլոր յիշատակարաններ
ձեռքերը լուանալ «քաւ լիցի» ասելով, իսկ
կաւոր դէպքում զանգատվել, մինչև անգամ,
հասկացող դասի ուխտաւորներից, իբրև թէ,
րոյականութեան անկման վրա: Բայց հասար
ժողովուրդը շատ խելացի կերպով է բացատր
այդ ամենը. նա ասում է. «ես յաճախում էի
չև հիմա և դա մի սովորութիւն էր, որը աւա
են մեր նախնիքները, բայց տեսնում եմ, որ
նուէրներս մի կոպէկի տեղ չէ անցնում. վան
տարուց տարի, աւելի թշուառ և աւելի վատ
վիճակի է ենթարկվում. չէ որ այդպէս է,
պիտի ի զուր տեղը վատնեմ իմ հարստութիւ
Ահա, ինչու համար, այն բակը, որը խառն
զանձ բազմութեամբ լի էր լինում Վարդավա
այժմ այստեղ գիւթէ, ոչ ոք չէ լինում, բաց
տակայ գիւղերի բնակիչներից, որոնց թիւը
սահմանափակված է լինում:

Ահա, թէ որպիսի ողբալի վիճակի մէջ է
թևի վանքը, ինչ սրտաճմլիկ տեսարան է
կայացնում այդ հինաւուրց թանգարանը: Ըն
ցող, եթէ մտնէիր, գէթ մի անգամ այդ վ
եթէ մտնէիր եկեղեցին,—ինչպէս նկարագրե
րոպէն. կը շուարվես, քեզ բաղդաւոր կը
—բայց, աւաղ, միւս սերունդը այդ բաղդից
ված է լինելու…

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԳՕՐՈՒՑ մեզ գրում են: «Լսում ենք թէ, քա
քիս յաջորդ Գարեգին վարդապետը փոխվ
նուխի, իսկ նրա տեղը իբր թէ նշանակվ
Գէորգ վարդապետ Մարտիրոսեան, որի մա
ասում են թէ շատ խռովարար մարդ է:
հոգևոր կառավարութեանը անհաճելի երևա
ամբողջ տարի Գօրի քաղաքը խաղաղ տեսն
կամեցան խռովել ժողովուրդը»:

—

Նոյն տեղից մեզ գրում են: «Կուր գետի
երկաթէ կամուրջի շինութիւնը արագ կեր
առաջ է ընթանում: Ցաւալի է որ ապրիլ

ընկանք արևի ծագելուց շատ առաջ: Ես կառավարում էի ձիաները, իսկ քաւոր Պետրոսը, փաթաթված իր աբեղայական լայն վերարկուի մէջ, նստած էր սայլակի վրա:

Երեկոյեան պահուն մենք յայտնվեցանք պառաւ տիկնոջ տանը հասարակ աբեղաների հագուստով, առանց որ և իցէ հանդիսաւոր ձև տալու մեր այցելութեանը: Պառաւը բարեսրտութեամբ ընդունեց մեզ, որպէս աղքատ օտարերկրեայ կրօնաւորների, և աւելի վառվեց նրա գութը, երբ լսեց սուրբ Երուսաղէմի անունը:

Քաւոր Պետրոսը հրամայեց ինձ փոքր ինչ հիւանդ ձևանալ, որ առիթ ունենանք այն գիշեր մնալ պառաւի տանը: Տիկինը այնքան բարեսիրտ էր, որ խորին ցաւակցութեամբ խղճացաւ իմ վրա, իր ձեռքով խինա խմացրեց, պատուիրեց աղախիններին, որ իմ ոտների տակ տաք ջրով լցրած շիշեր դնեն, որպէս զի ես քրտնեմ, որովհետև մըրսած էի:

Թէ ինչ ասաց, ինչ խօսեց քաւոր Պետրոսը տիկնոջ հետ, ես չը գիտեմ, որովհետև ես պառկած էի միւս սենեակում. ես հիւանդ էի:

Առաւօտեան ինձ լաւ էի զգում: Քաւոր Պետրոսը պատրաստվեցաւ մի թեթև մաղթանք կատարելու, որ յետոյ հեռանանք: Յայտնվեցաւ, որ քաւոր Պետրոսը մոռացել էր իր յունարէն աւետարանը և նրա տեղ սխալմամբ վեր էր առել մի հաստ, մագաղաթեայ գիրք, գոյնզգոյն ներկերով գրված: Դա հայերէն հին բժշկարան էր, որից երբեմն օգուտ էր քաղում քաւոր Պետրոսը իր բժըշկութիւնները անելու ժամանակ: Նրա մէջ կային շատ բաներ. օրինակ, լօշտակի բոյսը գտնելու աղօթքը, զանազան յօդուածներ «վեցհազարեակի» կախարդական արհեստից, տեսակ-տեսակ աստղագիտական ակնարկներ, համաստեղութիւնների մարդկանց ճակատագրի վրա ունեցած լաւ կամ վատ ազդեցութիւնը և այլն:

Քաւոր Պետրոսը ամենևին չը շփոթվեցաւ, երբ նկատեց, որ յունարէն աւետարանի փոխարէն այդ գիրքն է վեր առել: Նա սկսեց կարդալ: Իր ընթերցանութեան մէջ գործ էր ածում այնպիսի բառեր, այնպիսի խօսքեր, որ ոչ մի լեզուի մէջ չէր կարելի գտնել: Բոլորը ինքն էր հնարում: Ես էլ ոչինչ չէի հասկանում: Բայց այնպիսի մի ջերմեռանդութեամբ ձև էր տալիս թէ իր առոգանութեանը, թէ արտասանութեանը և թէ ձայնին, որ անկարելի էր կասկածել, թէ նրա կարդացածը սուրբ գիրք չէ:

Ես էլ սկսեցի քաւոր Պետրոսի օրինակին հետևել: Բայց ո՛չ նրա նման հնարած, անմիտ խօսքեր կարդալ, այլ երգել զանազան «ջանգուլումներ», և հայերէն ռամկական երգեր, որ սովորել էի մանկութեանս ժամանակ: Իմ ձայնը վատ չէր, հոգևոր երգերը ես էի երգում:

Մեր ամբողջ ծիսակատարութիւնը վերջացաւ մի յիմար երգով, որի մէջ դարձեալ փոքր ի շատէ միտք կար: Դա վերջին մաղթանքն էր:

Քաւոր Պետրոսը սկսեց.

«Մեր տղայ, որսի ժամանակ է,
«Մեր գործն այստեղ յաջողակ է,
«Պառաւի գլուխը դատարկ է,
«Որքան կարող ես՝ հաւաքէ…
«Ալէլուիա, ալէլուիա,
«Ոսկի ու սխտոր, ալէլուեա,
«Կանաչ կխտոր, ալէլուեա:»

Ես պատասխանեցի նոյն եղանակով.

«Վերջացաւ մեր պատարագը,
«Հիմա սպրդենք պառաւի քսակը,
«Ցխմարների այդ տեսակը
«Կը կատարէ մեր փափագը…
«Ալէլուեա, ալէլուեա,
«Ոսկի ու սխտոր, ալէլուեա,
«Կանաչ կխտոր, ալէլուեա»…

Մեր օրհներգութիւնը, որքան և խաբէական լինէր, այսուամենայնիւ, խորին ազդեցութիւն գործեց պառաւի վրա: Խաչագողները շատ անգամ զուարճութեան առարկայ են դարձնում իրանց արհեստը. այսօր մենք նոյնպէս վարվեցանք:

Պառաւը առաջարկեց նախաճաշիկ ուտել: Այս անգամ քաւոր Պետրոսը չէր խորշում կերակուրներից և թարգմանի բերանով չէր խօսում: Նա անդադար հանաքներ էր անում, և երբեմն նուրբ սրախօսութիւններով ծիծաղեցնում էր պառաւին: Բայց երբ պառաւը առաջարկեց նրան հարիւր բուբլ «աջահամբոյր», քաւոր Պետրոսը այն ժամանակ միայն ընդունեց ծանր և մինչև անգամ խիստ կերպարանք, և մերժեց արծաթը, ասելով.

—Այդ բաւական չէ ձեր մեղքերը քաւելու համար, տիկին:

—Ի՞նչ մեղքեր, հարցրեց պառաւը վրդովված կերպով:

Քաւոր Պետրոսը ինձ աչքով արեց, ես սենեակից դուրս եկայ. նրանք մնացին մենակ: Միւս սենեակից ես լսում էի նրանց խօսակցութիւնը:

—Ի՞նչ մեղքեր, կրկնեց պառաւը:

—Մի՛ թագցրէք, տիկին, ես բոլորը գիտեմ…: Ձեր անցեալի սարսափելի պատկերը նկարված է իմ աչքի առջև:

—Ո՞րպէս:

—Դուք մի ծեր գեներալի միակ զաւակն էիք:

—Այդպէս է:

—Հօրից մեծ ժառանգութիւն ստացաք:

—Ուղիղ է:

—Պետերբուրգում ամուսնացաք մի մեծ աստիճանաւորի հետ:

—Այդպէս է:

—Դուք միմեանց հէնց սկզբից չէիք սիրում. նա հրապուրվեցաւ քո փողով, իսկ դու նրա աստիճանով:

Վերջին խօսքերը լսածին պէս պառաւի երեսի խորշոմների մէջ նկատվեցան ցնցումներ: Քաւոր Պետրոսը շարունակեց.

—Դուք չը սիրեցիք ձեր ամուսնին, որովհետև ձեր սիրտը ուրիշին էր պատկանում…

—Ցետոյ:

—Ձեր ամուսնի խանդոտութիւնը առիթ եղաւ նրա մահին…

—Աստուած իմ: Բաւական է:

—Լսեցէք, դեռ բոլորը չէ:—Դուք թունա
ցիք օրինաւոր ամուսնին, որ ազատ կեանք վա
սիրականի հետ:

Պառաւը կրկին դողաց զարհուրելով.

—Բաւական է, ի սէր Աստուծոյ:

—Դեռ բաւական չէ: Ես բոլորը դեռ չե
ւարտել: Լսեցէք.

—Դուք սպանեցիք ամուսնին, որ աւելի ա
ապրէք սիրականի գրկում, և ձեր եղեռնագո
թիւնը ծածկելու համար, նրա հետ միասին
ցիք արտասահման: Այնտեղ սիրականը վա
ձեր փողերը, կողոպտեց ձեզ և մաշված լաթ
ման մի կողմ ձգեց: Դուք վերադարձաք Պե
բուրգ: Այստեղ երկար մնալ չը կարողացաք
րովհետև հանապազ ձեզ տանջում էր մի կո
սպանված ամուսնի ուրուականը, միւս կող
խաբված սէրը…: Ձեր խիղճը հանգստացնելու
մար, դուք տեղափոխվեցաք այդ գիւղը, որ
կտորն էր մնացած ձեր հօր ահագին հարստու
նից, և այնուհետև սկսեցիք մխիթարութիւն
նել գիւղական առանձնութեան մէջ:

—Բաւական է, դուք բոլորը գիտէք…: Ես
սարսում եմ…

—Ես պէտք է վերջացնեմ:—Այդպէս էր
սխուր անցեալը: Հիմա նայեցէք, ահա ձեր ա
գայի սոսկալի նկարագիրը.—իմ առջև բացվ
տարտարոսը… ծծումբի բոցերի միջից նայում
մարում եմ ձեր սարսափած դէմքը… սատանա
բորբոքում են կրակը, ձեր տանջանքը աւելի
ւելի սաստկացնելու համար… իսկ այնտեղ, հե
մի բարձրութեան վրա, տեսնում եմ կանգնած
մարդ, որպէս վրէժխնդրութեան բաղդաւոր ար
կանգնած է նա, նայում է ահուելի դէմքով, և
շաւոր ձեռքերը մեկնել է դէպի Ցաւխոնական
թոռը, արդարադատութիւն է խնդրում… Դա
ամուսնի պատկերն է….

(Կը շարունակվի)

վերջերում կամուրջը աւարտած կը տեսնենք»:

—

Կուրանեան Նաւհանգի Ֆիլիպօվկա գիւղից մեզ գրում են հետեւեալը: «Մինչեւ դեկտեմբերի 25, անցեալ 1882 թւի, եղանակը բաւական տաք էր, բայց միայն դեկտեմբերի 25-ից յետոյ սկսեց ձիւն գալ մեր կողմերում: Այնուհետեւ սկսեցան փոթորիկներ եւ ձիւնը մի արշին բարձրութեամբ ծածկեց գետինը: Գիւղացիները չեն կարող, նոյն իսկ բալխիներով, դնալ դաշտը, չոր խոտը դէզերից բերելու եւ անասուններին յարդով են սկսել կերակրել: Գիւղլնակայա գիւղի շրջակայքում փոթորիկը այն աստիճան սաստիկ էր, որ մի քանի մարդիկ դաշտում ձիւնի տակ անյայտացել են: Կորածների թիւը դեռ ևս յայտնի չէ: Աւազակութիւնն էլ այս տարի անցեալ տարիներից աւելի յաճախ է պատահում մեր կողմերում: Շատ ժամանակ չէ աւազակները սպանել էին մի հայ վաճառականին, որի դիակը մի քանի օրից յետոյ գտնւեցաւ: Այժմ գները այլ եւ այլ մթերքների վրա հետեւեալներն են մեր կողմերում: Փայտի սայլը արժէ 2 րուբլ 50 կոպէկ, ցորենի 10 պուտը ծախւում է 8 րուբլով, ալիւրի պուտը արժէ 90 կոպէկ: Ցուրտը հասնում է 23 աստիճանի Րէօմիւրի ջերմաչափով»:

—

Մեզ խնդրում են տպել հետեւեալը: «Հայոց Բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողովի նիստը, խորհրդի միացած երկու անդամներ եւ հինգ փոխ-անդամներ ընտրելու համար, տեղի կունենայ ամսիս 30-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան 11 ժամին, Արծրունու թատրօնական դահլիճում:»

—

ԽԱՐԿՕՎԻՑ պ. Աբրահամ Յովհաննիսեան Պապօվեանց ուղարկել է մեզ 65 րուբլ փող հետեւեալ նամակով: «Այս տարի Ծննդեան տօնի օրը պատահելով զանազան քաղաքներէն հայեր Խարկովի մէջ, պ. Գէորգ Էնակլօպեանի տանը, առաջարկութեամբ Նոր-Նախիջեւանցի պ. Նկիտա Պօպօվի, համակամ յօժարութեամբ բոլո կարեաց Նուիրեցին հին Բագրատունեաց մայրաքաղաքի, Անիի կիսաւեր երեւելի հնութիւնները Նորոգելու համար 65 րուբլ գումարը, յանձնելով ինձ ուղարկել ձեզ, որ հասցնէք Ալէքսանդրապօլում վ. Եհ. Հայրապետի հրամանով այդ Նպատակով կազմված յանձնաժողովին:» Այդ նամակը տպելով կը խնդրենք Ալէքսանդրապօլի հայերից ճիշդ տեղեկութիւն տալ մեզ թէ ովքեր են կազմում յիշեալ յանձնաժողովը: Մի եւ նոյն ժամանակ խնդրում ենք այսուհետեւ այս տեսակ փողեր մեզ այլ եւս չուղարկել, որովհետեւ մենք ժամանակ չունենք զբաղվել այլ եւ այլ Նուիրատուութիւնների համար փողեր ընդունելով, Նրանց հաշիւներ պահելով եւ ուղարկելով: Մենք այսուհետեւ կընդունենք «Մշակի» խմբագրատանը միմիայն չորս Նպատակով փողեր. Նախ նոյն իսկ «Մշակի» բաժանորդագները, յետոյ Վիէննայի «Օրիէնտալ» լրագրի բաժանորդագներ, Միացեալ ընկերութեան եւ վերջապէս Խրիմեանին ուղարկվելի Վանի կենտրօնական վարժարանի համար փողեր: Ուրիշ ոչինչ Նպատակով փողեր ընդունելու չենք մեր խմբագրութեան մէջ:

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ, յունվարի 10-ից մեզ գրում են թէ ամբողջ քաղաքը, Նրա փողոցները, շրջակայ լեռները եւ անտառները ծածկված են սպիտակ սաւանով, ձիւնով: Բնակիչները շրջում են բալխիներով:

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են: «Քանի մի օր սրանից առաջ օրվայ խնդիրը «Ախալքալաքեցու վէրքեր» վերնագրով բրօշիւրն էր, հեղինակութիւն պ. Խորխոռունու: Այդ բրօշիւրը Թնդանօթի ռումբի ազդեցութիւնն ունեցաւ մեր այն դասակարգի վրա, որի վերաբերութեամբ, ինչպէս տեսանք, գրված էր նա: Հեղինակը տեղ տեղ չափազանց զգուանք զգալով գէպի այդ դասակարգը, մեր կարծիքով չափազանցութեան է հասնում իր Նկարագրութիւնների մէջ, իսկ տեղ տեղ էլ իսկութիւնը աւելի ծանր է, քան թէ գրածը: Շատ տիպեր բրօշիւրի մէջ դուրս են բերված ֆօտօգրաֆիական ճշգութեամբ: Նրանք որոնք տեսան բրօշիւրի մէջ իրանց պատկերը, անչափ վրդովված են եւ ինչպէս լսում ենք, ժողովարարութեամբ փող են կամենում հաւաքել բրօշիւրին հնքում գրել տալու համար: Շատ բան լսել էինք, բայց չէինք լսած որ իրողութիւնների դէմ պատասխանելու համար փաստաբաններ վարձվէին: Առ ժամանակ խայտառակված իրանց զգացող

անձինք, ամեն միջոց են գործ դնում հեղինակի անձնաւորութեան ով լինելը իմանալու եւ Նրա վերաբերութեամբ զանազան բամբասանքներ տարածելու»:

—

Լսում ենք որ ԹԻՖԼԻՍԻ դումայի ձայնաւորներից ոմանք վարչութեանը գանգատ են Ներկայացրել քաղաքագլուխ Մատինօվի ընտրութեան անվաւեր լինելու մասին:

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք Կ. Պօլսի մէջ անցեալ 1882 թւին տպված գրքոյկը «Պատմութիւն անգլիացոց վաճառականութեան» վերնագրով, գործ Հ. Շէրէրի, թարգմանութիւն գերմաներէնից Մարկոս Աղաբէգեանի:

—

ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ յայտնում է որ բժշկանոցի մէջ ամեն օր լինում է հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտեան 9 ժամից մինչեւ 1 ժամ կէսօրից յետոյ: Ամեն օր հետեւեալ բժիշկներ են ընդունում. Յարութիւնեան ժամը 9-ից մինչեւ 10 Ներքին հիւանդութիւններով, Միրզօեվ եւ Լիսիցեվ 10—11 ժամ Ներքին հիւանդութիւններով, տիկին Պոտապօվա 11-ից մինչեւ 12 ժամ, կանանց եւ երեխաների հիւանդութիւններով, Նաւասարդեանց 12-ից մինչեւ 1 ժամ վիրաբուժական եւ սիֆիլիտական հիւանդութիւններով: Բացի սրանից Գօրալեվիչ (երկուշաբթի օրերը 10—11 ժամ) ընդունում է Ներքին հիւանդութիւններով, Մէլիքօվ (երեքշաբթի եւ հինգշաբթի օրերը 12—1 ժամ) կանանց եւ երեխաների հիւանդ., Մինկեվիչ (երեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը 9—10 ժամ) վիրաբուժական հիւանդ., Րէյխ (երեքշաբթի եւ շաբաթ օրերը 10—11 ժամ) աչքի հիւանդ. Բախուտօվ (երեքշաբթի օրերը 11—12 ժամ) մանկաբարձական, կանանց եւ երեխաների հիւ., Բաբաեվ (երեքշաբթի եւ շաբաթ 11—12 ժամ) Ներվային եւ Ներքին հիւ., Կրասնօգլեադօվ (չորեքշաբթի եւ ուրբաթ 10—11 ժամ) Ներքին հիւ., Ետնկօվսկի (ուրբաթ եւ շաբաթ 11—12 ժամ) Ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններով: Իսկ իր տանը ամեն օր ընդունում է առաւօտեան Վօլֆզօն այն աղքատ հիւանդներին, որոնք բժշկանոցի տոմսակ են Ներկայացնում:

—

«Кавказъ» լրագիրը լսել է որ 23-ին յունվարի Թիֆլիսի ժողովարանում տուած պարահանդէսը յօգուտ հայոց բարեգործական ընկերութիւնների տուեց մօտ 2,750 րուբլ զուտ արդիւնք:

—

ԿԱՂԶՄԱՆԻ երկու դասարանոտ գիւղական սկզբնական դպրոցի տեսուչ պ. Նօվրուզօվ ուղարկել է մեզ հետեւեալ նամակը: «Դպրոցին կից բացված է դպրոցական—հասարակական գրադարան, ուր գտնվում են ինչպէս հայոց, այնպէս եւ ռուսաց գրքերը: Նմանապէս գտնվում են եւ հայոց լրագիրներ հայ ազգաբնակութեան ընթերցանութեան համար: Խնդրում եմ ամենքին, որոնք կարդում են «Մշակ» լրագիրը չը մերժել Նուիրելու մեր Նորաբաց գրադարանին թէ հայոց եւ թէ ռուսաց գրքեր, որոնց եւս մեծ ուրախութեամբ կընդունենք: Յոյս ունեմ որ եւ «Մշակի» խմբագիրը եւ միւս հայոց խմբագիրները Նպաստաւոր կը լինեն այդ մեր սկսած օգտաւէտ գործին: Մեր դպրոցի հասցէն այս է. «Мѣст. Кагызманъ (Карсск. Обл.) двухъ-классное сельское нормальное училище.»

—

Երկուշաբթի, 31-ին յունվարի քննվելու են ԹԻՖԼԻՍԻ Դումայի մէջ հետեւեալ խնդիրները: 1) ընտրութիւն ուպրավայի երկու անդամների, 2) ընտրութիւն քաղաքային քարտուղարի եւ 3) Նախահաշիւ 1883 թւի համար: Նիստի սկիզբը $7^1/_2$ ժամին երեկոյեան:

—

ԱՐԴՈՒԻՆԻՑ մեզ գրում են: «Ուրիշ տեղեր, որչափ ցանկանան, թող թշնամութիւն սերմանեն առաջադէմ եւ ազատամիտ «Մշակի» դէմ, բայց Արդուին գաւառի մէջ, ուր ազգաբնակութեան բոլորովին մեծամասնութիւնը հայ-կաթօլիկ է, այն լրագիրը միայն մուտք եւ ընդունելութիւն կը գտնէ որ համարձակ կը ձգէ ժողովրդի կրօնական հայեացքները եւ կաշխատի ազգի միայն ընդհանուր հարցերով զբաղվելու, կաշխատի ազգայնութեան զաղափարի վրա հիմնվելով ծաւալել համրոպօլիտ գաղափարները, կաշխատի հասարակական ընդհանուր չահերը զարթեցնել, շահեր, որոնք կապ ունեն ամբողջ ազգի կեանքի հետ:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Վան, 4/16 յուն. 1882

Էրզրումի դէպքը պատահելէն ի վեր կառավարութիւնը սաստիկ հսկողութիւններ կանէ Վանի վրայ: Գիշերները ձիաւոր զօրքեր ման կը գան մինչեւ լոյս թէ քաղաքամէջի եւ թէ Այգեստանի փողոցներն եւ եթէ թիւրքական ժամ 2-էն յետոյ (եւրօպական ժամ $6^1/_2$) թէ առանց լապտերի եւ թէ լապտերով անցորդի պատահեն, ճանապարհի վրայ բաւական Նեղութիւններ տալէ յետոյ կը տանեն կը բանտարկեն: Այդ զօրքեր եւ գիշերաշրջիկ ոստիկաններ որոց պարտքն է քաղաքացւոց ապահովութեան հսկել, այս վերջին երեք գիշերներն 13 հայ կողոպտած են: Թէեւ այդ հայեր ձեռքերնին լապտեր ունեցած են եւ առեւտրական գործերով տանից դուրս ելած, բայց գիշերաշրջիկ զօրքերն եւ ոստիկանները (պօլիցեական) պատճառելով թէ պէտք է որ տանին զիրենք բանտարկեն, ամայի տեղեր տարած եւ կողոպտած են: Բայց չը պէտք է զարմանալ որ ոստիկաններն այսպէս գիշերայն մարդ կը կողոպտեն, քանի որ 6 օր առաջ, մեր առաջնորդարանին եւ շուկային մօտիկ մի փողոցի մէջ, կէսօրէն 2 ժամ յառաջ դեր. Երեմիա եպիսկոպոս Տէր-Սարգսեանցի եղբայր պ. Պօղոսի վրայ յարձակած են չորս ոստիկաններ եւ անմիջապէս աչքերն փակելով, գլուխն ձիւնին մէջ խօթելէ եւ գլխարկը ձեռքերն ալ իրենց թուրերով վիրաւորելէ յետոյ, պայուսակն խլած տարած են որի մէջ 5000 րուբլի արժողութեամբ փող եւ ժամացոյցներ կան եղեր: Պ. Պ. Տէր-Սարգսեանց գողերը վախսած առնեն իրենց եւսէն տեսեր է որ դոքա ոստիկաններ են. նոյն միջոցին ուրիշ մարդեր ալ վրայ հասնելով, տեսեր են թէ ոստիկաններ են փախչողները, տեսեր են թէ այդ ոստիկանները մտեր են այս ինչ ոստիկանապետի պարտէզը, զիրենք հալածողներէն ազատելու համար, բայց երբ նահանգապետ Հասան փաշային խնդրագիր կը տրուի, փոխանակ անմիջապէս քննութիւն բանալու եւ այդ ոստիկաններ փնտռելու, կը պատասխանէ թէ ես ինչ անեմ, գողերը դուք գտէք բերէք որ ես ալ պատժեմ: Ցեղւոյս հայ հասարակութիւնը սաստիկ վրդոված է այս դէպքի վրայ. որովհետեւ, զօրքերի եւ ոստիկանների երեսէն, լոյս ցերեկով քաղաքի փողոցներն պտըտիլն անգամ վտանգաւոր եղած է. ապահովութիւն չը կայ բնաւ: Մանաւանդ ուշադրութեան արժանի կէտ մ'ալ այս է որ մի քանի շաբաթ առաջ երբ Էրզրումի դէպքը պատահեցաւ (որ արդէն գրած եմ ձեզ մանրամասնօրէն), Վալի Հասան փաշան կասկածելով թէ պ. Սեդրակ Տէր-Սարգսեանց (անդամ ազգային քաղաքական ժողովին եւ յիշեալ կողոպտուած պ. Պօղոսի եղբայր եւ առեւտրական ընկեր) Էրզրումի մանկաժողովին հետ յարաբերութիւն ունի, մի բարձրաստիճան հայ պաշտօնատարի միջոցաւ լուր դրկած է պ. Սեդրակի թէ թող համարտ կենայ իր տեղ, եթէ ոչ այնպիսի փորձանքներ կը գան իր գլուխ որ բոլորովին շուարելով յետին խեղճութեան մէջ կընկնի: Ահա երեւի Հասան փաշայի սպառնալեաց առաջին մասն է որ կը կատարուի: Ցեղւոյս ազգային վարչութիւնը որոշած է որ Հասան փաշայի այս եւ այսպիսի բազմաթիւ հարստահարութեանց եւ անկարգութեանց դէմ մի խիստ բողոքագիր դրկէ Կ. Պօլիս Ներսէս պատրիարքին եւ Բ. Դրան:

Էրզրումի դէպքէն մի քանի օր յետոյ, սուլթանի պալատին եւ Էրզրումի նահանգապետութեան մէջ հեռագրով անդադար բանակցութիւններ լինելէ վերջ, Էրզրումի նահանգապետ Ֆօսֆօր Մուստաֆա փաշան պաշտօնանկ եղաւ եւ Ներսէս պատրիարք սուլթանի հրամանով վերահաստատուեցաւ պատրիարքական պաշտօնին մէջ: Ինչպէս Կ. Պօլսի «Ջէրիտէյէյի Հավատիս» թիւրք լրագրին գիտողութիւն արած էր, Բ. Դուռը կը յուսայ եղեր որ Ներսէսի վերահաստատուելէն յետոյ, Էրզրումի դէպքին նման դէպքեր այլ եւս չեն պատահեր Հայաստանի մէջ. Հայաստանի մէջ ամեն տեսակ ճնշումներ եւ հարստահարութիւններ աւելի կը սաստկացունեն այժմ, հայ ժողովուրդը սիստեմատիկ կերպով ճնշելու, թշուառացնելու եւ բոլորովին աղքատացնելով թափառական անելու համար:

Էրզրումի մէջ խառնութիւնները առ երեսյթս մեղմացուցեր են. հարիւրաւոր բանտարկուած երիտասարդներէն մի քանին միայն մնացեր են այժմ բանտին մէջ: Բայց քաղաքէն հեռու տեղեր, գիւղերն, աւելի սաստկացուցեր են խուզարկութիւններն եւ ճնշումներն: Ալաշկերտի մէջ 7 անձերի վրայ դրպարտութիւն անելով թէ Էրզրումի ընկերութեան հետ յարաբերութիւն ունեցած են, բանտարկեր են: Վանի Շահպաղի գիւղէն Տէր-Մարտիրոսեան Յարութիւն անուն անձն ալ որ վերջին ժամանակներ իւր ընտանիքով Ալաշկերտ գընացած հաստատուած եւ իւր աշխատասիրութեամբ բաւական հարստացած էր, նոյն դրպարտութեամբ կուզեն բռնել եւ կողոպտել: Տէր-Մարտիրոսեան կը փախչի կերթայ Կարս: Կառավարութիւնը կը դրդէ քուրդերն որք կերթան նորա տուն կը կոխեն եւ բոլոր ունեցածն կը կողոպտեն:

Կը մայթենք որ Աստուած մի բարեպաշտ կաթոլիկոս պարգեւէր մեզ Էջմիածնի գահին վրայ:

Հրանտ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Temps» լրագիրը ասում է, որ գահ ախնկալողների վերաբերութեամբ օրէնքների նախագծերը քննող յանձնաժողովը մաքում դրեց զարմացնել հասարակութիւնը եւ այդ յաջողվեցաւ Նրան: Յունվարի 27-ին խօսում էին այն բանի մասին, թէ արդեօք կարելի է աքսորեալներին թոյլտւութիւն տալ մի փոքր ժամանակով վերադառնալու Ֆրանսիա, եթէ այդ կը պահանջէին առանձին նշանակութիւն ունեցող «անձնական հանգամանքներ»: Մարկուն ասեց, որ միայն մինիստրները կարող են դատաւոր լինել այդ գործի մէջ: Եւ յանձնաժողովի մեծամասնութիւնը համաձայնվեցաւ այդ կարծիքների հետ: Բայց ինչ անձնական հանգամանքներ կարող են ստիպել իշխաններին Ֆրանսիա գալ,— հարցնում է լրագիրը: Խօսում էին,—թէ ծնողների կորուստը. բայց ինչպէս կարող են գահ ախնկալողների ծնողները Ֆրանսիայում մնանել, եթէ որ Նրանք եւս Նրանց հետ միասին աքսորված են: Յանձնաժողովի նախագծի 1-ին պարագրաֆը այդ բանի վերաբերութեամբ բացատրութիւն չէ անում. Նրա համաձայն աքսորվում են «Ֆրանսիայում երբեմն թագաւորող ընտանիքների բոլոր անդամները:» Առանձին նշանաւոր անձնական հանգամանքներ: Այդ նախադասութիւնը շատ մութն է: «Ինչ կարող է, օրինակ, աւելի նշանաւոր լինել անձնապէս գահ ախնկալողի համար, քան թէ իր բարեկամների ձեռքով պատրաստած դաւադրութիւնը գլուխ բերել: Մինչեւ որ այդ նախագծերը վերջնականապէս կը քննադատվեն, հասարակական կեանքում շատ օտարոտի երեւոյթներ են լինում: «Կենտրօնի սօցիալ-յեղափոխական դաշնակցութիւնը» ամսիս 28-ին ժողով նշանակեց Լէվի դահլիճում, որի քննութեան ենթարկվող հարցերի պրօգրամայում կարդում ենք հետեւեալը. «Բուրժուազական մաքի ազատութիւնը եւ բանւորների անաստուածութիւնը», «Միապետական դաւադրութիւններ», «Լիօնի դատավճիռը»: Այդ ժողովի կազմողները իրանց պրօգրամայի մէջ մտցրին զանազան անձերի անունները, առանց Նրանց համաձայնութեան, որոնց մէջ աչքի են ընկնում Լուիզա Միշէլ, բազրական պատտոր Պրէսանսէ, ֆօրժ Բէրբի, օրլէանական սենատոր Լէօն Սէ: Վերջինի մօտ մինչեւ անգամ հրաւիրական տոմսակ ուղարկվեցաւ բանւորների կուսակցութեան կողմից, որին նա խիստ մերժողական նամակով պատասխանեց, ասելով, որ իզուր իր անունը առանց իր համաձայնութեան մտցրին պրօգրամայի մէջ, որովհետեւ «նա աշխատում է մարտնչել ամեն հանրապետութեան երեք գլխաւոր թշնամիների դէմ՝ բացառական օրէնքների, կամայականութեան եւ դիկտատուրայի դէմ:»

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—

—ԲԱԳՈՒ. Ա. Գօլմանեան. Ձեր համարները, ինչպէս եւ ցանկութիւն էիք յայտնել, արդէն սկըզբից ձեզ Բագու էին ուղարկվում եւ ոչ թէ Ցարիցին:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 26 յունվարի: Լրագիրները ջերմ զգացմունքով ողջունում են Բարձրագոյն հրովարտակը եւ սրբազան թագադրութիւնը համարում են մի զուտ ազգային կատարեալ հանդստութեան, առեւտրի եւ արդիւնաբերութեան կենդանանալու համար: Հանդիսի յետաձգման վրա ուշադրութիւն դարձնելու մասին խօսելով, լրագիրները Նկատում են, որ Թագաւոր Կայսրի արտայայտած զգացմունքը խորը արձագանք կը գտնի Թագաւորին հաւատարիմ եւ հպատակ ժողովրդի սրտի մէջ: Խլէբնիկօվին պատուիրած է սեղանի արծաթեղէն, թագադրութեան համար, 150,000 րուբլու, չը հաշւելով այն արծաթեղէնը, որ գտնվում է

Մոսկվայի պալատների մէջ։ Սեղանի պատրաստութիւնը 6000 հոգու համար կը լինի։ Լուր է տարածված, որ ներքին գործերի մինիստրութիւնը պատուիրել է զեմստվօի գործերի մամնաժողովին մինչև գարունքը ճիշդ տեղեկութիւններ հասցնել ժողովրդական ապրուստի և կրթութեան մասին։

ՎԻԷՆՆԱ, 26 յունվարի։ Աւստրիական և ունգարական մինիստրների խորհրդակցութիւնները ստրատեգիական երկաթուղիների մասին, առանց հետևանքի մնացին։

ՓԱՐԻԶ, 25 յունվարի։ Արքայազն իշխանների մասին օրէնքը պաշտպանում են 114 սենատօրներ, նրան հակառակ են 143։ Վիճաբանութիւնները շաբաթ կը սկսվեն։ Ամենքը համոզված են, որ սենատը կը մերժէ օրինագիծը. այն ժամանակ անպատճառ անբաւականութիւն կը յարուցվի սենատի և պատգամաւորների ժողովի մէջ։ Մինիստրութեան մէջ վճռված է պաշտպանել պատգամաւորների ժողովի որոշումը։

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

(ԿՈՒԿԻԱ, ՍԻՄԷՕՆՕՎՍԿԻ ՓՈՂՈՑ, Տ. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆԻ)։

Հիւանդները ընդունվում են ամեն օր։

Առաւօտեան՝ 9—11 ժ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—վիրաբուժութեան և վեներական հ. և ԲՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—կանանց, երեխայոց և ներքին հ. 10—12 ժ. ՇԱՀԱԶԻԶԵԱՆՑ—ներքին հ. 12—1 ժ. աչքացաւի ԼԱՐԻՕՆՕՎ—ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի և ՐԵՅԽ—չորեքշաբթի և կիրակի։

Երեկոյեան՝ 5—7 ժ. ՈՒՇԱԿՕՎ—երեխայոց և կոկորդի հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ։ Ջղային և հոգեկան հ. և էլեկտրա-բուժութեան ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑ—ամեն օր և, երբ խորհրդակից նոյն հիւանդութեանց համար, Ա. ԲԱԲԱՅԵԱՆ—երեքշաբթի և շաբաթ։ Ընդհանուր բժշկական խորհուրդ (կօնսուլտացիա)—երեքշաբթի և շաբաթ 7—8 ժամը երեկոյեան։ Գիշերօթիկ հիւանդներ։ Վարձ՝ խորհուրդ երթևեկներին—50 կոպ. կօնսուլտացիան— 3 ռուբ. չքաւորները—անվարձ։

Հիւանդանոցումը բնակվում է ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԸ։

Դօկտոր Բաբայեանը կը սկսի ընդունել հիւանդներին Յունվարի 8-ից. Յունվարին կը բացվի հիւանդանոցումը և Ջրաբուժական բաժանումն, որին կը ձեռնարկի բժիշկ Տեւէոֆ...։

(Չոր. ոլոր.)

ԾՈՎԱՅԻՆ ԽՈՏ մեծ քանակութեամբ 2 ր. 40 կ. պուդը, իսկ մի հակ (մօտ 9 պուդ) առնողների համար 2 ր. 20 կ.։ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ նոյն տեղը լապտերներ 30 կոպէկից, ԹԷՅԱՄԱՆՆԵՐ 35 կ., 100 ասեղը 8 կ., պատառակներ 20 կ., կօնֆեկտներ լուծողական ձէթից, ՓՕՇԻ լուացքի համար։ Բժշկական ԹՈՒՂԹ վատեր-կլօզետի համար։ ՄԵՂՐԱՄՈՄ 32 կ. անգլիական ֆունտը։ Մակինտօշներ 6 ր. և այլն։

6—10

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՒ

„ԱՂԲԻՒՐ“

ամսագրի I համարը

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

I Շնորհաւոր նոր տարի, բանաստեղծութիւն . . . . . . Ղ. Աղայեանց

II Ուրիշի բունը քեզ բուն չի դառնալ. ծիծեռնակների կեանքից—օր. Մ.

III Օձամանուկ և Արևահատ աղջկայ հէքիաթ. . . . . Ղ. Աղայեանց

IV Թագաւոր և Արհեստաւոր (վրացերէնից). . . . . . օր. Ն. Տ. Մ.

V Ագռաւներ (Տուրգենևից) Րաֆֆի։

VI Հետաքրքիր լուրեր. Զուարճալիք։

VII Հանելուկներ, շուտասելիքներ բերուաներ, շախմատ, Թուաբանական խաղեր և այլն։

VIII Թիթեռ, նոտաներով երգ.

Երկրորդ բաժին.

I Խմբագրութեան կողմից.

II Մատենախօսութիւն՝ իմ նամակները գարօ.

III Մահացուցակ.

IV Խառն լուրեր.

V Առաջարկութիւններ.

VI Պատասխաններ.

Յայտարարութիւններ

Որովհետև ամսագրի կազմի նկարը Պետերբուրգից պէտք է ստացուի ամսոյ 25-ն այդ պատճառով յունվարի համարը սխալված կը լինենք միայն ամսոյ վերջին ուղարկել բաժանորդներին։

Տ. Նազարեանց

Въ Редакціи газеты

«МШАКЪ»

Продается

БРОШЮРА

„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“

Д. Григорія АРЦРУНИ.

Брошюра напечатана въ Москвѣ.

Цѣна 25 коп.

Մի ԳԵՐՄԱՆՈՒՀԻ օրիորդ, ՎԻԷՆՆԱՅԻՑ եկած, միջին հասակի, կը կամենար ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀՈՒ կամ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒՀՈՒ պաշտօն ունենալ Թիֆլիսի մի լաւ ընտանիքում։ Կարող է և ԴԱՍԱՒՈՐՆԵՐԸ գնալ։

Հասցէն „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրատանը։

7—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ հրաւիրում է ցանկացողներին հասցնել ՋԱՐԴՎԱԾ ՔԱՐԵՐ 140 կուբ. սաժ. քանակութեամբ հետևեալ փողոցները նորոգելու համար. Ապտեկնայա, Նիժնէ-Սադօվայա, Ելիզավետինսկայա, Բուլվարնայա, Լազարեվսկայա, Կախետինսկայա և Վօրոնցօվսկայա։ Ցանկացողները պէտք է ներկայանան աճուրդին վարչութեան գրասենեակում մէջ փետրվարի 1-ին ներկայ տարվայ առաւօտեան 12 ժամին։ Պայմանները և այդ հարցին վերաբերեալ բոլոր թղթերը կարելի է տեսնել ամեն օր վարչութեան գրասենեակում մէջ առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2-ը։

1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ պատիւ ունի յայտնելու, որ Միխայլօվսկի կամուրջի լայնացնելու պատճառով ներկայ յունվարի 29-ին մինչև երեկոյեան 7 ժամը կամուրջի վրա կառքերի ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱԴԱՐԵՑՐԱԾ կը լինի։

1—1

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ ԹԷՅԻ ԳՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՓՈՔՐԱՑՈՒՄՆ

(MAISON DE CONFIANCE) ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԷԱ № № 156, 157, 158, 159 և 160.

Համեմատեցէք թէյ

1 ր. 10 կ. թէյի հետ ամենատեղ		1 ր.	30 կ.
1 „ 20 „	. . . .	1 „	60 „
1 „ 40 „	. . . .	1 „	90 „
1 „ 60 „	. . . .	2 „	20 „
1 „ 80 „	. . . .	2 „	50 „
ամենալաւը 2 ր.	. . . . . .	3 „	——

Մի և նոյն տեղը գործակալութիւն վաճառման շօկօլադի և կակաօ-Ֆրայ էսսենցիայի, Պալմերի բիսկվիտների, Բակրի կօնֆեկտների, Շեֆիլդի դանակների, Տուրների գրիչների, Դաուի հրացանների, Վեկլիի բէվօլվերների, Բարնօբիի թամբերի, Մեկինի ամաններ, կօյմանի կրախմալ և մանանեխ, Շվարցի ալրօններ և այլն և այլն։

55—100

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՄՍԱՅԻ

ՄԵԼԻՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԳԻՆՆ Է 1 Ր. 50 Կ.

Գիրքը բաղկացած է 467 երեսներից

Թ ի ֆ լ ի ս ո ւ մ վ ա ճ ա ռ վ ո ւ մ է

„Մշակի“ խմբագրատանը.—„Կ ե ն տ ր ո ն ա կ ա ն գ ր ա վ ա ճ ա ռ ա ն ո ց ո ւ մ“ Միրիմանօվի տանը № № 3 և 4. Պ. Զաքարիայ Գրիգորեանցի „Կ ո վ կ ա ս ե ա ն գ ր ա վ ա ճ ա ռ ա ն ո ց ո ւ մ“.— Պ. Էնֆիաճեանցի ծխախոտի խանութում.— Պ. Շահինեանցի ծխախոտի խանութում։

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել կամ յիշեալ տեղերը, կամ ուղղակի հեղինակին հետևեալ հասցէով։

ТИФЛИСЪ. Редакція „Мшакъ“.

РАФФИ.

Հ ԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ընդհանուր ժողովի նիստը, խորհրդի մնացեալ երկու անդամներ և հինգ փոխ-անդամներ ընտրելու համար, տեղի կունենայ ամսիս 30-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան 11 ժամին, Արծրունու թատրոնական դահլիճում։

1—3

ՂԱՐԱԲԱՂԻ

Ա Ս Տ Ղ Ա Գ Է Տ Ը

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԼԱՏՕՆ ԶՈՒԲՕՎԻ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ ՐԱՖՖԻ

Թ ի ֆ լ ի ս ո ւ մ գ ի ն ն է 1 ր. 20 կ.

Թ ի ֆ լ ի ս ի ց դ ո ւ ր ս . . . 1 ր. 50 կ.

Վաճառվում է

„Մշակի“ խմբագրատանը. „Կենտրոնական գրավաճառանոցում.“ Զաքարիա Գրիգորեանի „Կովկասեան գրավաճառանոցում.“ պ. Շահվերդեանի գրավաճառանոցում. պ. պ. Շահինեանցի և Տէր-Գրիգորեանցի ծխախոտի մագազիններում։

Ե Ր Կ Ա Թ Է

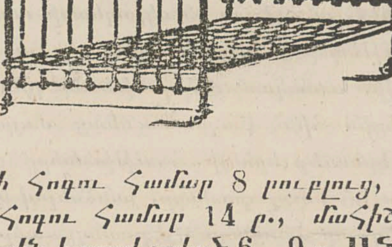

Ա Ն Գ Լ Ի Ա Կ Ա Ն

Մ Ա Հ Ճ Ա Կ Ա Լ Ն Ե Ր

Մի հոգու համար 8 ռուբլուց, երկու հոգու համար 14 ր., մահիճներ ծովային խոտով լցված 6—9 ր. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԻՋ։ Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԱՄԱՆՆԵՐ, դանակներ պատառաքաղներով, երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ, կողպէքներ, թիեր, ողամարդկերանց և կանանց ԹԱՄԲԵՐ, մատուցարաններ, ԿԼԷՕՆԿԱ, րէվօլվերներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ալրօններ, կօնֆեկտներ, ԹԷՅ 1-ին հունձի և այլն 25% աւելի լաւ և էժան քան թէ ուրիշ տեղ։

20—100

ԳԱԼԵՐԷԱ ԱՐԾՐՈՒՆԻ, ԴՎՕՐՑՕՎԱՅԱ ՓՈՂՈՑ

ՊԱՀԵՍՏ ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ № 144.

СКЛАДЪ ЕВРОПЕЙСКИХЪ ТОВАРОВЪ

№ 144, ГАЛЛЕРЕЯ АРЦРУНИ

Ծախվում են. մեծ քանակութեամբ և խիստ էժան, վիէննայի ԹՕՆԷԹ ֆաբրիկայի ՄԷԲԷԼԻ ամեն տեսակ, նոյնպէս ՈՍԿԵԶՕԾ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐ հայելիների համար և ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ, լուսանկարների համար ԱԼԲՈՒՄԻ թուղթ, Բէլգիայի ԱՊԱԿԻՆԵՐ պատուհանների համար, ամեն տեսակի, նոյնպէս ՄԱՐՄԱՐԻՕՆ քար, ԹՈՒՋԵԱՅ ԱՄԱՆՆԵՐ էմալով, ՆԻԹՐԱԹ ԴԱՐԺԱՆ, ՈՍԿԻ և ուրիշ շատ ապրանքներ։

ՎԻԷՆՆԱՅՈՒՄ ՍԿՍԵՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼ

L'ORIENTAL

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ե Ր Է Ն Թ Ե Ր Թ Ը, Ա Մ Ի Ս Ը Ե Ր Կ Ո Ւ Ա Ն Գ Ա Մ։

„Ժուռնալ դ'Օրիան“ դադարեցրած թերթի տեղ է հրատարակվում այդ նոր։ լրագիրը „L'Oriental“ թերթի տարեկան գինը 8 ռուբլ է, կէս տարվանը 4 ռուբլ։

Դիմել կարելի է „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրութեան մէջ, կամ ուղղակի Վիէննայում դիմելով հետևեալ հասցէով. Vienne (Autriche) M. F. Salles I. Neuer Markt 9